

AZ ÉPÍTÉSÜGYI ÉS VÁROSFEJLESZTÉSI SZAKKÖNYVTÁRI HÁLÓZAT

Helyzetelemzés

Kruchina Ottó

Építésügyi Tájékoztatói Központ

Az Építésügyi Tájékoztatói Központ (ÉTK), illetve korábban annak jogelődje, az ÉDOK (Építésügyi Minisztérium Dokumentációs és Nyomtatványellátó Vállalata) 1958 óta látja el az építésügyi ágazat termelési könyvtárainak hálózati központi feladatait, kezdetben a 103/1958. MM sz. utasítás, majd a kulturális miniszternek a könyvtári rendszer szervezeteről és működéséről szóló 5/1978. KM sz. rendelete alapján.

A kezdeti időszakban a hálózati központ feladata a vállalati, intézeti szakkönyvtárak működési feltételeinek megteremtése, valamint alapvető funkcióik kialakításában való szakmai segítségnyújtás volt. A hatvanas években a hálózati központ szerepköre fokozatosan nő, kialakulnak a tervező- és kutatóintézeti szakkönyvtárak és az ezekhez képest valamivel szerényebb feladatkörű kivitelező és anyagipari vállalati szakkönyvtárak, ugrás-szerűen megszorodik a könyvtárak dokumentumállománya, előtérbe kerül a korszerű dokumentumfeldolgozás és a színvonalas tájékoztatás kérdése.

A szakkönyvtári hálózatokkal foglalkozó múltbeli rendelkezéseknek lényeges hiányossága van: meghatározzák ugyanis azokat az országos hatóságokat, amelyek felügyelete alá eső intézmények szakkönyvtárai az egyes hálózatokba tartoznak, de nem intézkednek a *tanácsok felügyelete alá eső* vállalatok szakkönyvtárainak hálózatokba való sorolásáról, ami sok zavar forrása lett. Az ÉTK, illetve jogelődje egyenként megkereste az ÉVM irányítása, de a tanácsok felügyelete alá tartozó építésügyi tervező vállalatokat könyvtáraknak az építésügyi hálózathoz való önkéntes csatlakozása érdekében. Ennek megfelelően a hetvenes évek elejére valamennyi tanácsi felügyeletű tervező vállalat szakkönyvtára csatlakozott az építésügyi könyvtárhálózathoz.

A tanácsi felügyeletű kivitelező vállalatok szakkönyvtárainak bevonására azonban nem történt kezdeményezés egészen 1980-ig, amikor is a hálózati központ felmérést készített az ezen intézményeknél található szakkönyvtárakról. Ezt követően ezen könyvtárak közül is többen csatlakoztak a hálózathoz.

Időközben a hálózathoz való tartozás szempontjából további probléma merült fel. Felvetődött a *könyvtári minősítés* kritériumának kérdése, különös tekintettel a könyvtári állomány nagyságára és a könyvtár szolgáltatóképességére. Voltak olyan tagkönyvtárak, ahol a dokumentumállomány nem érte el a 200 egységet sem. A hálózati központ ezért 1981-ben kidolgozta a könyvtári minősítés alapelveit az építésügyi ágazat könyvtárai vonatkozásában, különös figyelemmel a könyvtár állományára és szolgáltatóképességére.* Ennek megfelelően több, eddig könyvtárnak minősített dokumentumgyűjtemény hálózati tagságát meghatározatlan időre felfüggesztettük.

1975-ben a tagkönyvtárakról komplex adatnyilvántartást fektettünk fel, és a változásokat folyamatosan vezettük. Az adatnyilvántartás nagy segítséget nyújtott ahhoz, hogy a hálózat gyenge pontjait megkülönböztetett figyelemmel kísérjük, és a hálózati központi munka súlypontjait meghatározzuk. A nyilvántartás alapján éves értékeléseket készítettünk, amelyek segítséget nyújtottak a következő évi feladatok meghatározásához is. Az első értékelés 1976-ban volt, így *a következőkben az 1976–1982 közötti időszak elemzésével fogunk foglalkozni.*

A hálózat *tagkönyvtárainak száma* a vizsgált években a következőképpen alakult:

1976-ban:	184
1977-ben:	188
1978-ban:	189
1979-ben:	189
1980-ban:	203
1981-ben:	182
1982-ben:	167

Az 1980. évi megugrást a tanácsi felügyeletű vállalatok könyvtárainak bevonása okozta, a későbbi csökkenést pedig a könyvtárnak nem minősíthető dokumentumgyűjteményeknek a hálózathoz való törlése.

* Ld. KRUCHINA Ottó: Könyvtár? Nem könyvtár? = TMT, 29. köt. 10. sz. 1982. p. 407–412.

A könyvtári állomány alakulása

A tagkönyvtárak állománya egyenletesen növekszik. A hálózati központ módszertani útmutatása nyomán számos könyvtár kiterjesztette gyűjtőkörét olyan dokumentumtípusokra is, amelyek korábban nem tartoztak a könyvtári gyűjtőkörbe. Szükségesnek láttuk megvalósítani azt az elvet, hogy a korszerű tájékoztatáshoz nélkülözhetetlen valamennyi dokumentumtípus lehetőleg egy helyen álljon a vállalati dolgozók rendelkezésére. A helyzet e téren javult, de folyóiratok és egyéb, főleg műszaki segédlet jellegű dokumentumok nem minden helyen tartoznak a könyvtár gyűjtőkörébe még most sem.

Az 1. táblázatban közöljük azon könyvtárak számát, amelyek gyűjtőkörébe folyóirat, illetve egyéb dokumentum nem található.

1. táblázat

A folyóirattal ill. egyéb dokumentumokkal nem rendelkező könyvtárak száma							
	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982
Nincs folyóirat-állomány	88	87	80	73	80	55	41
Nincs egyéb dokumentum-állomány	32	29	25	21	19	12	11

Az egy könyvtárra eső átlagos dokumentumállomány a 2. táblázat szerint alakult.

A folyóiratok és egyéb dokumentumok átlagos állományának a könyvállományhoz viszonyított nagyobb ütemű gyarodását természetesen az is indokolja, hogy – mint az előző táblázatból kitűnik – 1976-hoz képest azon könyvtárak száma, amelyek gyűjtőkörébe folyóirat vagy egyéb dokumentum nem található, felére, illetve harmadára csökkent.

2. táblázat

Az egy könyvtárra eső átlagos dokumentumállomány							
	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982
Átlagos könyv-állomány (kötet)	3075	3248	3348	3536	3587	3911	4159
Folyóiratállomány (kötet)	286	365	402	406	382	443	492
Egyéb állomány (egység)	1788	1998	1917	2306	2301	2854	3167

A könyvtárakba járó magyar és külföldi folyóiratok száma az elmúlt hét év alatt számottevően nem változott. A vállalathoz járó külföldi folyóiratok túlnyomórészt a könyvtárba kerülnek. A 3. táblázatban a könyvtáraknak járó magyar és külföldi, illetve a vállalathoz járó külföldi folyóiratok átlagos számát közöljük.

1982-ben külföldi folyóiraatra előfizető 123 fenntartó esetében 112 helyen volt a külföldi folyóirat könyvtárban.

3. táblázat

A könyvtárak ill. vállalatok átlagos folyóiratállománya

	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982
Magyar folyóiratok száma /könyvtár (féleség)	22	21	22	24	22	25	27
Külföldi folyóiratok száma /könyvtár (féleség)	13	17	17	17	16	17	18
Külföldi folyóiratok száma /vállalat (féleség)	14	18	18	18	17	18	19

A gyűjtőkör kérdéséhez tartozik még a könyvtárakban található *alapfokú műszaki szakirodalom* problémaköre. Különösen fontosnak tartjuk, mivel a fizikai dolgozók főleg alapfokú szakirodalmat keresnek. Az egyes könyvtárak állományában levő alapfokú szakirodalom pontos számát legtöbbször nehezen lehet megállapítani, ezért az egyes könyvtárakban becslés alapján állapítottuk meg. A tagkönyvtárakban található alapfokú szakirodalom hozzávetőleges száma (vö. a korábbi táblázat *Átlagos könyvállomány* sorával) a következőképpen alakult:

1976-ban:	ismeretlen,
1977-ben:	250
1978-ban:	280
1979-ben:	280
1980-ban:	290
1981-ben:	330
1982-ben:	360

Az olvasói létszám alakulása

Bár az elmúlt évek során a vállalati dolgozók létszámának csökkenésével kellett számolni, mind az olvasók abszolút száma, mind az egy könyvtárra eső olvasók átlagos száma növekedést mutat. Míg az összes

olvasó száma 1976-ban 184 tagkönyvtárban 27 208, addig 1982-ben 167 könyvtárban 33 218 volt. Az olvasók százalékos arányát a vállalati létszámhoz viszonyítva a 4. táblázat mutatja.

4. táblázat

Az olvasók százalékaránya a vállalati összlétszámhoz képest

	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982
Olvasó/létszám	10,2	10,8	11,3	11,6	12,0	13,0	13,5
Műszaki olvasó /műszaki létszám	59,7	59,8	59,3	59,8	58,8	64,5	65,6
Fizikai olvasó /fizikai létszám	1,4	1,5	2,1	2,2	2,3	2,3	2,5

Elenyészőnek tekinthető a fizikai dolgozók részéről a szakkönyvtár igénybevétele. Ezt részben az indokolja, hogy az alapfokú szakirodalom a vállalati szakszervezeti könyvtárakban is megtalálható, sokszor nagyobb számban, mint a szakkönyvtárban, és ez elszívó hatást gyakorol. A 70-es évek végén észlelhető némi megugrás az 1977–1978-ban országosan lefolytatott olvasó mozgalmi kampány következménye. Az 5. táblázatban bemutatjuk az egy könyvtárra eső olvasók átlagos számának alakulását.

5. táblázat

Az egy könyvtárra eső olvasók átlagos száma

	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982
Olvasók átlagos száma	148	154	164	171	169	187	199
Ebből műszaki	111	113	116	118	120	135	145
Ebből fizikai	15	16	23	23	24	24	27

A fizikai olvasók összképéhez hozzá tartozik még az is, hogy elég sok könyvtárnak egyáltalán nincs fizikai olvasója. A tervező- és kutatóintézeti könyvtárakat leszámítva 1976-ban 138 könyvtárból 39-ben nem volt fizikai olvasó, 1982-ben pedig 120 könyvtárból 24-ben.

A könyvtári állomány feltárása

A könyvtár által nyújtott információ határfoka nagyban függ az állomány feltárásának módszerétől és mélységétől. Hálózatunkban most is leggyakrabban cédulakatalógusok készülnek, bár néhány helyen számítógépes kötetkatalógus és lyukkártyás feltárás is

található. Sajnos még mindig van olyan tagkönyvtár, amelyben nincs feltárás, bár folyamatos javulás érzékelhető (6. táblázat).

6. táblázat

Az állomány feltárása

	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982
Katalógusok száma/könyvtár	1,3	1,5	1,6	1,8	1,8	2,1	3,0
Feltárást végző könyvtárak az összes könyvtár százalékában	57,1	60,6	61,4	67,2	66,5	74,7	78,4

A táblázatból kitűnik, hogy míg a könyvtárak nagy része több szempont szerint is feltárja állományát (1. sor), addig a tagkönyvtárak majdnem egynegyed része még most sem végez feltárást.

Kölcsönzési nyilvántartás

A korszerű műszaki könyvtárakban nélkülözhetetlen a kétkártyás kölcsönzési nyilvántartás. Ennek ellenére a könyvtárak egy részében még mindig csak olvasói kölcsönzési nyilvántartást vezettek be. A 7. táblázat az egyes könyvtárakban alkalmazott kölcsönzési nyilvántartások megoszlását mutatja a könyvtárak százalékában kifejezve.

7. táblázat

A kölcsönzési nyilvántartások százalékaránya

	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982
Nincs nyilvántartás	5,5	3,8	2,7	3,2	3,0	1,1	—
Füzetes	14,7	15,4	15,9	12,7	12,8	7,7	6,6
Egykártyás	33,1	31,3	28,0	24,9	24,6	24,2	24,6
Kétkártyás	46,7	49,5	53,4	59,2	59,6	67,0	68,8

A korszerűtlenebb módszerek alkalmazása a részfoglalkozású könyvtárosok gyakorlatában tapasztalható, számukra az átállás tagadhatatlanul nagy többletmunkát jelent.

A könyvtárosok létszáma és szakképzettsége

1982 végén a 167 könyvtárban 125 főfoglalkozású könyvtáros (85 könyvtárban) és 90 részfoglalkozású

könyvtáros (86 könyvtárban) dolgozott. A 167 könyvtár között 21 összevont műszaki-szakszervezeti könyvtár található.

Szakképzettség terén az elmúlt években határozott javulás tapasztalható. Mindezek ellenére még mindig van könyvtárosi képzés nélküli főfoglalkozású könyvtáros. E téren nagymértékben hibáztathatók a fenntartók, akiket immár semmilyen jogszabály nem köt könyvtárosok alkalmazása terén a szakképzés vonatkozásában. A hálózati központ évenként megrendezi az *alapfokú könyvtárosi tanfolyamot*, de a részfoglalkozású könyvtárosoknál tapasztalható fluktuáció újratermeli a szakképzetlen könyvtárosokat. A 8. táblázat a könyvtárosok százalékos megoszlását tünteti fel képzés szerint.

8. táblázat

A könyvtárosok százalékos megoszlása képzés szerint

	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982
Képzés nélküli	41,6	35,6	21,4	19,4	22,0	18,0	18,2
Alapfokú képzéssel	32,6	35,6	46,2	47,1	47,5	49,8	43,7
Középfokú képzéssel	18,6	20,0	20,6	20,6	13,9	14,2	17,2
Felsőfokú képzéssel	7,2	8,8	11,8	12,9	16,6	18,0	20,9

A 70-es évek közepén a hálózati központ erőteljes kampányt kezdett a képzés nélküli könyvtárosok számának csökkentése érdekében, az eredmény a számokból lemérhető. Meg kell említeni, hogy több könyvtárban található nem könyvtárosi munkát végző dolgozó, mint pl. adminisztrátor, gépíró, reprográfus és nyugdíjas, részfoglalkozású könyvtárosok, akiknek a könyvtárosi képzés megszerzése nem indokolt, illetve a nyugdíjasok esetében nehezen valósítható meg: 1982-ben a 39 könyvtárosi képzés nélküli dolgozó mintegy fele.

Számos, középfokú képzéssel rendelkező könyvtáros tette le a *főiskolai államvizsgát*, így a középfokú végzettségük száma csökkent, a felsőfokúaké növekedett. 1981-ben több könyvtárosunkat iskoláztuk be az *újraszervezett könyvtárkezelői tanfolyamra*, így a középfokú képzésük száma 1982-ben újra növekedett.

A hálózati központ minden évben megrendezi az alapfokú könyvtárosi tanfolyamot. Az előadásokat konzultáció követte, és gyakorlati foglalkozásokat iktattunk be. A szükséges tankönyveket a hálózati központ biztosította a hallgatóknak. A tanfolyamot vizsgával zártuk, az eredményesen vizsgázott hallgatók bizonyítványt kaptak. A tanfolyamot követő évben a végzett hallgatóknak kétnapos továbbképzést tartottunk,

konzultációval és gyakorlati foglalkozással egybekötve. A hálózati központ alapfokú tanfolyamát végzett könyvtárosok száma az elmúlt években a következőképpen alakult:

1976-ban:	14
1977-ben:	40
1978-ban:	17
1979-ben:	24
1980-ban:	22
1981-ben:	15

1982-ben a csekély számú jelentkezés miatt nem rendeztünk alapfokú könyvtárosi tanfolyamot.

Munkakörülmények

Kevés könyvtár rendelkezik elegendő hellyel. Kisebb könyvtáraknak nincs önálló helyiségük, néha még a munkaszobában elhelyezett könyvtári szekrényeket sem lehet bezárni. Még mindig van könyvtár, amelynek nincs telefonja, sőt van olyan is, ahol még írógép sem akad. Reprográfiai berendezés alig egy-két helyen található, igaz, a fenntartó reprográfiai berendezéseit a könyvtárak általában szabadon használhatják. Az önálló helyiséggel rendelkező könyvtárak százalékos alakulása az elmúlt években a következő volt:

1976-ban:	47,8
1977-ben:	51,6
1978-ban:	52,9
1979-ben:	52,3
1980-ban:	51,7
1981-ben:	58,8
1982-ben:	65,3

Gyökeres változást legfeljebb a *műszaki és a szakszervezeti könyvtárak összevonása* hozhatna, ezáltal megoldódna a hely-probléma, továbbá több főfoglalkozású és magasabb könyvtárosi képzésű könyvtáros beállítására nyílna lehetőség. Az építészeti hálózati központ az összevonások lehetősége tárgyában a jövőben szorosabb kapcsolatokat kíván kialakítani a szakszervezeti könyvtárakkal.

Működési szabályzat

Az 5/1978. KM sz. rendelet végrehajtására kiadott 6/1980. ÉVM sz. utasítás kötelezővé tette az ÉVM felügyelete alá tartozó intézmények szakkönyvtárai számára a szervezeti és működési szabályzat elkészítését. Hálózatunkba azonban tanácsi felügyeletű intézmények könyvtárai is tartoznak, amelyekre az előbb említett két jogszabály nem vonatkozik. Ez utóbbi fenntartók és könyvtáraik azonban kezdeményezésünkre dícséretes rugalmasságot tanúsítottak, és készségesen vállalták a

szabályzat elkészítését, valamint az ÉTK mint hálózati központ előzetes jóváhagyását. Több tagkönyvtár különböző okokra hivatkozva haladékat kért és kapott. A szabállyal rendelkező könyvtárak százalékos aránya:

1976-ban:	5,4
1977-ben:	12,2
1978-ban:	14,3
1979-ben:	13,8
1980-ban:	39,9
1981-ben:	64,3
1982-ben:	68,3

A szabályzat megléte természetesen nem old meg mindent, a végrehajtáson sok múlik. A hálózati központ előzetesen minden könyvtárral konzultált a témában, majd a tervezetet írásban is véleményezte. A szabályzat betartását folyamatosan ellenőrizni fogjuk.

Műszaki könyvnapok, olvasó mozgalmak

Évente részt veszünk a műszaki könyvnapok országos és könyvtárosi munkabizottságának munkájában. Módszertani segítséget nyújtunk a pályázni kívánóknak, a beérkezett pályázatokat kiértékeljük és továbbítjuk a szervező bizottsághoz. A pályázaton részt vett könyvtárak száma a következőképpen alakult:

1976-ban:	17
1977-ben:	14
1978-ban:	21
1979-ben:	23
1980-ban:	21
1981-ben:	18
1982-ben:	19

A valóságban ennél jóval több könyvtár rendezi meg helyileg a műszaki könyvnapokat évenként, azonban nem mindegyik küldi be pályázatát.

Utoljára 1976–1977-ben hirdették meg az *olvasó munkáért* mozgalmat. Úgy tűnik, csak átmeneti eredményt hozott. A fizikai olvasók számának növelése érdekében *folyamatosan végzett* felvilágosító munka szükséges.

Könyvtárközi kapcsolatok

Egyetlen könyvtár sem szerezheti be az olvasói részére szükséges valamennyi dokumentumot. A helyben nem található, de az olvasó által igényelt dokumentum rendelkezésre bocsátásának egyik módja a könyvtárközi kölcsönzés. Sajnos e lehetőséget éppen a kis állományú könyvtárak veszik a legkevésbé igénybe, aminek egyik oka az, hogy ezen könyvtárakban általában alacsony képzettségű, ill. részfoglalkozású könyvtárosok dolgoznak. A könyvtárközi kölcsönzést igénybe vevő könyvtárak százalékos alakulása a következő volt:

1976-ban:	ismeretlen,
1977-ben:	19
1978-ban:	32
1979-ben:	33
1980-ban:	31
1981-ben:	36
1982-ben:	39

A könyvtárak együttműködésének szükségessége az évek folyamán egyre nyilvánvalóbbá vált. Ennek érdekében a hálózati központ a 70-es évek végén számos alkalommal rendezett szakterületi együttműködés elősegítését célzó összejövetelt a könyvtárosok és felettes vezetőik részére. A várakozások csak részben váltak valóra, mivel a könyvtárosok a többletmunkához nem minden esetben kapták meg a fenntartóktól a kellő segítséget, megértést és támogatást. Hátrányosnak bizonyult, hogy az azonos szakterületű fenntartók és könyvtáraik földrajzilag távol esnek egymástól.

Újabbban a hálózati központ a könyvtári együttműködést inkább *területi alapokra* helyezve kívánja fejleszteni, és egyre inkább felvetődik a közművelődési könyvtárak bevonásának szükségessége is.

A könyvtárközi kapcsolatok elősegítését hivatott szolgálni a hálózati központ szerkesztésében 1966 óta évenként kiadásra kerülő *központi folyóirat lelőhelyjegyzék*, amely a tagkönyvtárak által rendelt külföldi folyóiratokat tartalmazza. A kiadványt a központ általában már a tárgyév januárjában szétküldi, tehát nem a már meglévő, beérkezett állományról tudósít, hanem a rendelések alapján a várható beérkezésről. Mivel a rendelés nem minden esetben garantálja a beérkezést, eltérések előfordulhatnak, viszont fő erénye a gyorsaság.

Az utóbbi években részt veszünk az OMIKK által kiadott, *A műszaki koordinációs kör külföldi időszaki kiadványainak jegyzéke* című központi katalógus előkészítő szervezési munkájában, és elkészítjük a számítógépes feldolgozásra a címlistának az építésügyi ágazatra vonatkozó részét.

Módszertani irányítás

A hálózati központ a kezdettől fogva igyekezett a tagkönyvtárakban folyó tevékenységet megkülönböztetett figyelemmel kísérni. A személyes kapcsolattartást mindig fontosnak tartottuk. Rendszeres időközönként felkeressük a tagkönyvtárakat, és a helyszínen tájékozdunk munkájukról, problémáikról. A fejlesztési lehetőségeket és az esetleges hiányosságok megszüntetését célzó javaslatainkat mind a könyvtárossal, mind felettes vezetőjével megvitátjuk, véleményünket szükség esetén írásban is rögzítjük. Az elmúlt években 80–120 könyvtárat kerestünk fel évenként. Számos esetben nyújtottunk módszertani segítséget, illetve fejtettük ki elvi állásfoglalásunkat a vállalatok vagy a könyvtárosok egyedi megkeresésére, konkrét helyi probléma megoldására.

A módszertani irányításhoz tartoznak a hálózati központ *módszertani körlevelei* és a könyvtári munkát elősegítő egyéb *eseti kiadványai* is. Az előbbiekből évente 1–2 szám jelent meg.

Hézagpótló kiadványnak számított az 1981-ben kiadott, *Tájékoztató az építésügyi és városfejlesztési könyvtárhálózat könyvtárainak állományáról és szolgáltatásairól* című kiadvány, mivel a Könyvtári Minerva 1966-os kiadása óta a mai napig nem jelent meg hasonló kiadvány, és ennek adatai teljesen elavultak.

A könyvtári munka elismerése

Mindig is figyelemmel kísértük az átlagon felüli, kiemelkedő munkát végző könyvtárosokat. A hálózati központ javaslata és felterjesztése alapján 1976 és 1982 között számosan kaptak hálózatunkban különböző fokozatú könyvtárosi kitüntetést. Miniszteri dicséretet 3, miniszteri kiváló dolgozói kitüntetést 13, szocialista kultúráért kitüntetést 9, *Szabó Ervin emlékérem* kitüntetést 2 könyvtárosunk nyert el. Szolgáljon ez egyben ösztönzőül a többiek számára.

Összefoglalás

Az eddig elmondottakban az utolsó hét év eredményeit értékeltük, mivel a korábbi évekre vonatkozóan számszerűen kiértékelhető adatok nem állnak rendelkezésünkre. A közölt táblázatok önmagukért beszélnek. A lassú, de egyenletesnek tűnő fejlődést a hálózati központ sohasem tudta volna elérni a könyvtárosok pozitív hozzáállása, áldozatos munkája és kitartó igyekezete, valamint a fenntartók támogató megértése nélkül. A hálózati központ az elmúlt két és fél évtized alatt a követendő utat igyekezett megmutatni, és segített néha kitaposni is az ágazat könyvtárosai számára. Az idő múlásával és a körülmények változásával a módszereken is változtatni kellett, alkalmazkodva a változó igényekhez és szemlélethez. Úgy tűnik, mintha ismét elérkezett volna az idő a hálózati munka módszereinek megváltoztatásához.

Szemlélet kérdése, hogy az elért eredményeket soknak vagy kevésnek tartjuk. A hálózati központ a jelenlegi helyzettel csak részben lehet megelégedve, hiszen rengeteg a tennivaló a jövőben. Meg kell állapítanunk, hogy a hálózati központ eszközei korlátozottak, mivel a gyakorlatilag önálló intézmények maguk döntenek szakkönyvtárak és helyi tájékoztatásuk fejlesztési kérdéseiben, maguk felelősek tájékozottságukért, és a hálózati központ számára csak a meggyőző és példamutatás eszköze marad.

A helyi szemlélet változtatásához a *hálózati központ tevékenysége önmagában nem elegendő*. Egy felmérés

alapján kiderült, hogy a felsőoktatási intézményekben a szakkönyvtárhasználat és a műszaki információ kérdéseiről a hallgatókat egyáltalán nem, vagy csak néhány óras előadás keretében tájékoztatják. A szakdolgozatokat leszámítva jóformán az egész oktatási időszak alatt a hallgatók nem kapnak olyan feladatokat, amelyek szakirodalmi búvárkodás nélkül nem oldhatók meg. A szakembereknek a szakirodalom felhasználására vonatkozó korszerű szemléletkialakítását nem a munkahelyeken – akkor már késő –, hanem már a felsőoktatási intézményekben kellene elkezdni. A hálózati központoknak könnyű dolguk lenne a korszerű szakkönyvtár és műszaki tájékoztatás kialakításában, ha nyitott kapukat döngtetnének, és a fenntartók a szakkönyvtáron alapuló műszaki tájékoztatás kérdését éppoly fontosnak tartanák, mint a hálózati központok, amelyek a módszertani irányításra hivatottak. Ha a helyi igény megvan, akkor előbb vagy utóbb lesz jó szakkönyvtár és tájékoztatás, és ezt a hálózati központ igyekszik elősegíteni. Keserves a hálózati központ helyzete azonban akkor, ha úgy kísérel meg korszerű szakkönyvtárat kialakítani, hogy közömbösen szemlélik erőfeszítését.

A jövő útja a megújulás, és pedig mind a három érdekelt fél részéről: a felhasználóknak igényesebbnek kell lenniük, a könyvtárosoknak előre fel kell készülniük a megnövekedett igények színvonalas kielégítésére, a hálózati központok pedig mutassák meg és tegyék járhatóvá azt az utat, amelyen a szakkönyvtáraknak a jövőben járni kell. Az út járható, eltekintve a kátyuktól, de azokat magunk is betömní szeretnénk, nem pedig fennakadni rajtuk.

KRUCHINA Ottó: Az építésügyi és városfejlesztési szakkönyvtári hálózat. Helyzetelemzés

A cikk az építésügyi és városfejlesztési szakkönyvtári hálózat 1976 és 1982 közötti helyzetét vizsgálja, összehasonlítva a könyvtári állományok, az olvasói létszám, az állomány feltárása, a kölcsönzési nyilvántartások, a könyvtárosok létszáma és szakképzettsége, a munkakörülmények, a működési szabályzatok, a műszaki könyvnapok és olvasói mozgalmak, a könyvtárközi kapcsolatok, a módszertani irányítás és a könyvtári munka elismerése ezen időszak alatti alakulását.

* * *

KRUCHINA, O.: The scientific and technical library network for urban development and construction. A state-of-the-art report

The development of the special library network for urban planning and construction over the period 1976–1982 is analyzed, comparing the status of and the changes in library collections, the number of users, the extent of bibliographical coverage, the circulation control files, the number and qualification of librarians, the working conditions, the rules of running the services, special "book-days", reader movements, interlibrary connections, methodological assistance and the appreciation of library work.

* * *

KRUCHINA, O.: Сеть библиотек по тематике строительства и развития городов. Анализ положения

Автор анализирует положение библиотечной сети по строительству и развитию городов в период с 1976 по 1982 год, сравнивая библиотечные массивы, число читателей, оказываемые им услуги, регистрации библиотечной службы,

число и спецподготовку библиотекарей, рабочие условия в библиотеках, правила пользования библиотечными услугами, организацию дней технической книги и другие мероприятия для читателей, межбиблиотечные связи, методическое руководство и признание работы библиотекаря.

* * *

KRUCHINA, O.: Das Bibliotheksnetz für Bauwesen und Städteentwicklung. Situationsanalyse

Die Entwicklung des Bibliotheksnetzes für Bauwesen und Städteentwicklung in den Jahren 1976–1982 wird anhand von Vergleichen der Bibliotheksbestände, der Leserzahlen, der Erschliessung der Bestände, der Ausleihevidenzen, der Zahl und Qualifikation der Bibliothekare, ihrer Arbeitsbedingungen, der Statuten der einzelnen Bibliotheken, der "Tage des technischen Buches" und der Leserwettbewerbe, der Beziehungen der Bibliotheken zueinander, der methodischen Leitung und der Anerkennung der bibliothekarischen Arbeit untersucht und dargestellt.

* * *

Kedves Olvasónk!

Az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár az idén ünnepli meg fennállásának századik évfordulóját. Ehhez kapcsolódva különgyűjteményt szeretnénk kialakítani az OMIKK, illetve elődei kiadványaiból.

A különgyűjtemény – szándékunk szerint – magában foglalná az intézmény összes monografikus kiadványát, az általa kiadott időszak kiadványok első és különféle változásait tükröző számait, valamint minden egyéb olyan dokumentumot (ismertetés, cikk, tanulmány, térkép, kézirat stb.), amely az intézmény működésével kapcsolatban van.

Feltételezzük, hogy kedves olvasóink közül sokan rendelkeznek az intézmény egy-egy régebbi kiadványával, illetve rá vonatkozó dokumentummal. Amennyiben támogatni kívánják törekvésünket, kérjük szíveskedjenek különgyűjteményünk számára rendelkezésre bocsátani ezeket a relikviákat. Különgyűjteményünk számára ily módon a felszabadulás előtti és az 1945–1960 közötti dokumentumokat szeretnénk mindenekelőtt megszerezni, ami elkerülhetővé tenné a szóban forgó dokumentumok törzsállományunkból való kivonását.

A felajánlott dokumentumokat – szívességet előre is köszönve – Maurer Péter gyűjti össze (OMIKK, Bp. Pf. 12. 1428, I. em. 103-as szoba, tel.: 335-784 vagy 336-300/146. mellék), aki – értesítésre – készséggel ad bővebb felvilágosítást akciónkról.

A különgyűjtemény – elkészülte után – természetesen minden érdeklődő számára megtekinthető és helybenolvasás útján hozzáférhető lesz.

Futala Tibor
az Országos Műszaki Könyvtár
igazgatója